

ВЛИЯНИЕ НА БРОЯ И СТРУКТУРАТА НА НАСЕЛЕНИЕТО ВЪРХУ ТЪРСЕНЕТО НА ЗЕМЕДЕЛСКИ И ХРАНИТЕЛНИ СТОКИ У НАС ДО 1990Г. И СЛЕД ТОВА

Ангел Петков
Катя Боева, Лъчезар Янушев, Яна Зафирова
Лесотехнически университет

Негативните промени в броя и структурата на населението в страната обуславят спад в търсенето на основни земеделски и хранителни стоки, особено за периода 1990 – 1998г. За самовъзпроизвеждащата се бедност няма изход, докато земеделието не се превърне в приоритетен, наблюдаван отрасъл на икономиката ни. Проблемът е достатъчно актуален – проблем за оцеляване на населението, а от тук и оцеляване на майка България.

Ключови думи: промени, брой и структура на населението, търсене, земеделски стоки.

Key words: changes, population number and structure, request of agricultural goods and foodstuffs

Земеделието е отрасъл, който определя не само продоволствения процес, но и демографските процеси, икономиката на страната, екологията и т. н. Определено може да се твърди, че аграрната криза в България се дължи на недалновидната аграрна политика, която се провежда от началото на 70-те години¹. През периода 1980 – 1998г. устойчиво нарастват единствено площта на пшеницата и слънчогледа, производството на слънчоглед, средните добиви на ориенталски тютюн и сливи, годишният млеконадой от една крава, овца и коза, както и броят на яйцата получавани от една кокошка и износът на агнешко месо. Нищо друго².

Динамиката на личното потребление позволява надеждна информация за движението на макроикономиката. Сега тя показва, че намаляването на реалните доходи и абсолютното обедняване на 20% от населението с най – ниски доходи не са преустановени³. Ако се приеме 1990г. за база, през 1996г. реалните доходи са към 34% от това равнище, което означава, че то е спаднало с 3,5 пъти повече от намаляването на БВП.

Изключително актуален е проблемът относно динамиката на броя и структурата на населението, сам по себе си, за страната ни. Защото в крайна сметка демографският проблем у нас възникна, като резултат от начина на живот. Веригата на жизнените потребности от своя страна включва на първо място потребността от хранителни стоки, а тя е добре обоснована от нормите за потребление, посочени от ФАО⁴

Целта на настоящата разработка е разкриване на взаимовръзките между броя и структурата на населението и търсенето на земеделски и хранителни стоки до 1990г. и след това.

Отделните подвъпроси са разгледани в различни по дължина времеви периоди поради различната динамика в изменението им. Търсенето на непреработени земеделски стоки е разгледано бегло поради преимущественото влияние на икономическите фактори над влиянието на демографските. Тъй като земеделските и хранителни стоки са жизненоважни за всяка човешка единица, независимо от социалния и статус и местоживееене, след представяне на основните тенденции при демографските процеси, ще бъде акцентирано върху домакинствата в страната и потребените от тях стоки. За обикновено домакинство се приема:

· Едно лице, което живее самостоятелно, храни се отделно и има свой собствен бюджет

· Две или повече лица, живеещи заедно, хранещи се заедно и заедно изразходващи добитите средства, т. е. имащи общ бюджет, независимо от това имат ли роднински връзки помежду си или не.

Изводите за търсенето на земеделски стоки са направени главно върху данните за потреблението им, като се приема, че те са взаимно зависими и при намалено търсене спада и потреблението. Но тази корелация не е валидна за годините на пазарен дефицит, когато е на лице голямо търсене, но поради липса на стоки потреблението намалява.

1 Мишев В. Аграрната криза и нейното преодоляване, в: Икономиката на кръстопът, С. 1990г., с.66

2 Николов Н. Въведение, в: Проблеми и перспективи на агробизнеса в контекста на присъединяване на България към ЕС, материали от кръгла маса- 10.12.1999, УНСС, С., 1999, с. 1

3 Савов, Ст., Българската икономика в условията на паричен съвет, пленарен доклад от научна конференция, УНСС, С., 1997, с. 6.

4 Савов, Ст., Цит. съч., с. 8.

Брой и структура на населението¹

Развитието на демографските процеси през 1980–1987 год. се характеризира със сравнителна неизменност, което може да се отчете по графика №1.

Населението е наброявало 8 млн. 971 хил. при средна гъстота 80,9 души на квадратен километър. Запазва се тенденцията на известно намаление в раждаемостта. На лице е и спад в смъртността, но недостатъчен за да компенсира по-малкия брой живородени деца и да доведе до повишаване на естествения прираст на населението. В резултат на намалението в раждаемостта се изменя и възрастовата структура на населението – намалява относителният дял на децата от 0 до 14 години и се увеличава относителният дял на хората в преклонна възраст.

Брачността се запазва на същото ниво, детската смъртност (на 1000 живородени) бележи спад. В резултат на това в края на периода (1989 год.), населението на България е наброявало 8 млн. 769 хиляди души като преобладават жените, особено в по-високите възрастови групи.

Развитието на параметрите на населението в България навлиза в твърде тревожен етап през следващите 6–7 години. Основна, най – отличителна черта е започналият от 1990 година осезателен спад в броя му, задълбочаващ се с всяка измината година (вж. граф. 2 от приложението).

По броя на населението си, България в края на 1997 се е върнала почти 30 години назад във времето – на ниво края на 1967. За разлика от сега, обаче, тенденцията в развитието на населението тогава е била към стабилно, постоянно увеличение с около 50 хиляди души годишно. Това нарастване на населението, постигнато за 23-годишен период (1967–1989 год.), е ликвидирано само за 7 години.

Само за една година в резултат на по-високата смъртност, отколкото раждаемост населението на страната е намаляло с 44 хиляди души или с 0.5%. Образно това може да се визуализира, ако си представим, че от картата е изчезнал един средно голям български град от ранга на Разград. Тази представа ще добие още по – ясни очертания ако добавим, че през 1995 от картата е изчезнало Търговище, 1994–Свищов, 1993–Троян. Само за четири години страната ни е загубила приблизително 144 хиляди души – колкото един голям град, например Плевен.

Жените продължават да бъдат по – голямата част от българското население, като превесът им се открива в по – високите възрастови групи. Тази тенденция, дължаща се на по – голяма средна про-

дължителност на живот е характерна за всички балкански страни с изключение на Македония и Турция.

Продължава да се задълбочава процеса на демографско остаряване на населението – от една страна броя на децата под 15-годишна възраст намалява, а от друга се повишава броят на лицата над 60-годишна възраст. Но остаряването на българското население сред по-високите възрастови групи не е така ясно изразено, както в западноевропейските страни, което се дължи на по-високата смъртност на хората от тези възрастови групи у нас.

Намаляването на населението като цяло след 1989 год се отразява особено остро върху някои региони и области главно по западната граница на България. Там гъстотата на населението е неколккратно по-ниска в сравнение със средната за страната (75 души на квадратен километър). В общини като Ковачевци, Бойница и др., раждането на дете е събитие, което се случва веднъж на тримесечие. Подобно е положението в Трън, Земен, Невестино, Рила, Бобошево и др. Но още по – лошо е положението в селата – за пръв път от един век насам в българските села живее толкова малко население. От общо 3 млн. 744 хил души население през 1900 год., в селата са живели 3 млн. В края на 1996 година постоянното население на България обитава 5340 населени места, от които 239 града в които е разпределено по следния начин : (вж таблица 1)

Таблица 1
Разпределение на населените места според броя на населението
Table 1
Distribution of towns and villages according to the population number

Населени места с брой население Population number	1995	1996	1997
Под 200 Under 200	533	540	540
200 – 499	2035	1991	1998
500 – 999	1306	1320	1342
1000 – 1999	618	612	596
2000 – 4999	283	281	279
5000 – 9999	72	69	69
10000 – 24999	45	46	44
25000 – 99999	32	32	32
100000 – 499999	8	8	8
500000	1	1	1

1 Всички цифрови данни са взети от изданията на НСИ

Намаляването на селското население се дължи както на отрицателния естествен прираст, така и на огромните по размер преселвания от селата в градовете, осъществени през периода от петдесетте до средата на осемдесетте. Лекото затихване на тази процес през последните 10 години и преминаването на широко разпространената практика села да бъдат обявявани за градове по повод на различни исторически събития, стабилизира делът на градското население на равнище 67–68%. Тези проценти постепенно започват да намаляват и бележат връх в понижението си през 1995 год., когато селата “спечелват” 17 хиляди души, които принудени от тежките икономически условия мигрират на село. Въпреки това възрастовата структура на селското население се влошава, тъй като по – голямата част са хора в пенсионна възраст. Ето защо и смъртността сред тях е по – голяма.

Върху броя на населението все по – голямо влияние започва да оказва външната миграция. По данни на МВР по време на така наречената “голяма екскурзия” (1989 год.), от страната са емигрирали 218 хиляди души, а числата за другите години са както следва: 1991–45 хил., 1992–65 хил., 1993–54 хил., 1994–64 хил., 1995–54 хил., 1996–66 хил. Общо за целия период по оценка на НСИ, страната са напуснали около 650 хиляди души. Основната част от миграционния поток е насочен към Турция, но през последните 3–4 години като най – привлекателна се очерта Германия. И въпреки факта, че “емигрант” не означава непременно невъзвращенец, и че в това число са включени и лицата, отсъстващи повече от една година, емиграцията се нарежда на второ място след смъртността в листата на демографските процеси, намаляващи броя на населението.

Прогнозите за изменението в броя и структурата на населението са също толкова неблагоприятни:

Раждаемостта ще продължи понижението си и ще достигне най – ниска точка през 2003 год., а после постепенно ще нараства до 2012. През следващите години до 2020 ще последва нов спад, който ще бъде предизвикан от промяна в броя и структурата на фертилния контингент жени. При отчитане на външната миграция се очаква допълнителна редукция в броя на населението с още 80–100 хиляди, т. е. в края на 2020 година населението на България ще бъде между 6 млн. 850 хиляди и 7 млн. 370 хиляди души¹. Възпроизводството на населението се стеснява и показателите приемат стойности, при които не се осигурява дори проста замяна на поколенията. Ако тази тенденция на развитие продължи, режимът на възпроизводство на

населението ще протича при непознати до сега темпове на спад. За това допринася и факта, че възпроизводственото поведение на хората е установено категорично във времето и само големи качествени промени в социално-икономическия живот и жизнено равнище биха довели до изменението му в желана от обществото посока. Такива промени в социално – икономическите условия са налице през последните години, но за съжаление в негативна посока. Ето защо средният брой членове в едно домакинство отбелязва тенденция на понижение от 3.60 лица през 1965 година на 3.22 1985 год и 2.96 през 1992. Тази тенденция е подпомогната от разпадането на съществуващите у нас големи по своята численост и разнообразни по състав много-семеини домакинства. Процесът се ускорява от интензивната миграция от селата към градовете. Формират се голямо количество малобройни по състав домакинства.

Намаляват и лицата в трудоспособна възраст – през 1965 год средно на едно домакинство се падат 1.04 трудещи се мъже, през 1985–0.93, а през 1992–0.83. През същите години жените в трудоспособна възраст са съответно 0.99, 0.85, и 0.79 средно на едно домакинство. Като основна причина за това трябва да се изтъкне спада в раждаемостта, водещ ежегодно до навлизане на по – малко млади хора в трудоспособна възраст. Като резултат се повишава относителният дял на лицата от по – високите възрастови групи и се влошава възрастовата структура на домакинствата. Този процес е по – ясно изразен при селското население, което се дължи на значителния отлив на младо население към градовете.

От изнесените данни може да се направи извод, че наблюдаваните негативни промени в броя и структурата на домакинствата са напълно подчинени на промените в броя и структурата на населението в страната, което е напълно закономерно предвид съставната функция, изпълнявана от домакинството (респективно семейството) в обществото. Ето защо и при анализиране влиянието на демографските процеси върху търсенето на земеделски стоки, ще бъдат използвани данни предимно за домакинствата.

Търсене на земеделски стоки

Преди да бъде правен опит за анализ на промените в търсенето на земеделски стоки под влияние на броя и структурата на населението, би следвало да се отбележат следните закономерности и особености на които то се подчинява:

1. Ще бъде разгледано търсенето не изобщо, като потребност от даден продукт, а платежоспособното търсене.

1 Данни НСИ 1997, Население 1997 год.

2. Ключовата роля на земеделските стоки във възпроизводството на обществото и индивидите определя тяхната независимост и нееластичност на търсене спрямо търсенето им.

3. Необходимостта от определени земеделски стоки може да бъде задоволена и от собствено производство, което прави трудно определянето на действителното изменение на търсенето.

Търсене на непреработени земеделски стоки¹

За платежоспособното търсене на продуктите от зърнопроизводството, фуражопроизводството, и отглеждането на технически култури за дадена година (период) може да се съди по размера на производството им през следващата година (период). Това е доста относителен фактор, тъй като върху него влияят не само броя и структурата на населението, но и редица странични условия:

- Част от тези земеделски стоки е предназначена за износ. Евентуален спад в интереса към тях на външните пазари или загубата на тези пазари би понижала производството, което не означава, обаче, че търсенето им в границите на страната е намаляло.

- Тази стокова група е начален ресурс за различни други производства (хранително-вкусова и лека промишленост, животновъдство) Ето защо върху търсенето им оказват влияние икономически фактори и те до голяма степен "маскират" въздействието на демографските фактори.

Въз основа на тези условия и произтичащите от тях последствия, могат да се разграничат два периода в търсенето на непреработени земеделски стоки:

- До 1990 година – период, характеризиращ се със сравнителна стабилност и дори тенденция на леко повишение.

- След 1990 година, характеризиращ се с чувствителен спад в търсенето (респективно в производството (граф. 3)

Намалението в производството, наблюдавано във втория период е резултат главно от ликвидирането на съществуващата до 1989 година икономическа и социална инфраструктура в земеделието. Това лиши собствениците на земя от материално-техническа база за нормално осъществяване на земеделското производство, което се отрази катастрофално върху добивите (граф. 4), продуктивността, общия и стоков размер на произвежданите продукти. Разпродадени и изклани бяха голяма част от

животните. Продуктивността на останалите в стопанствата намаля почти двойно, влоши се качеството на продукцията и се повишиха производствените разходи.

Диктуваните от новопоявилите се посредници цени на доставяните средства за производство се повишиха многократно, докато цените на земеделските продукти нарастват значително по-бавно, вследствие на което загубите на производителите нарастват. По този начин се поражда криза на недостиг на стоки и услуги, в това число и на земеделски продукти спрямо платежоспособното търсене. Тоест може да се направи извод, че намалението в производство не само че не означава спад в търсенето, а напротив- обуславя повишаването му. То е достатъчно голямо, за да не се влияе от спада в броя на населението. Нещо повече – дори по-голямата смъртност при селското население и свиването на производствения потенциал на животновъдните ферми не е в състояние да понижи търсенето на продуктите от фуражопроизводството, което е твърде тревожен показател за размера на кризата в земеделието ни и драстично намаляване на добивите.

Търсене на преработени земеделски стоки²

Освен на изложените в началото особености, изменението в търсенето на тази група земеделски стоки се подчиняват и на допълнителни условия. Както беше споменато, ще бъде засегнато платежоспособното търсене, базирано върху потреблението на основни хранителни продукти от домакинствата в страната. Акцентирайки на този сектор, трябва да се отбележи, че икономическият живот на домакинството оказва съществено влияние върху търсенето и предлагането на стоки и услуги. От една страна то се явява участник в съвкупното търсене, а от друга – създател на БНП.

Без съмнение, всичко това се определя от семейния бюджет, като за платежоспособното търсене от особено значение са паричните постъпления и изменението им през годините (граф. 5).

Може да се отбележи, че до 1990 год. няма значителни изменения в относителния дял на източниците на парични средства. Това до голяма степен определя и едно почти постоянно потребление на основните хранителни продукти от домакинствата:

1 Суровите плодове и зеленчуци, по начало влизащи в тази група, ще бъдат разгледани по – подробно при потреблението на домакинствата.

2 Тъй, като по – голямата част от преработените земеделски стоки служат за изхранване на населението, ще бъде анализирано търсенето на хранителни продукти (в това число зърнено бобови и сурови плодове и зеленчуци)

Таблица 2
 Потребление на основни хранителни продукти от домакинствата
 Table 2
 Consumption of main foodstuffs by households

Продукти Products	Мярка Measure	1970	1975	1980	1985	1987	1988	1989	1990
Хляб, хл. изделия и брашно Bread	кг	252,2	232,2	231,8	179,7	172,6	172,0	175,7	184,2
Ориз Rice	кг	6,0	6,2	6,9	5,8	5,6	5,6	5,3	5,0
Зрял фасул Bean	кг	6,7	5,7	5,6	3,1	2,8	2,5	2,8	3,1
Месо Meat	кг	32,8	38,8	39,4	32,3	33,9	35,1	35,8	36,1
Месни произв., вкл. консерви Meat products, tin	кг	7,2	11,5	15,6	14,9	16,4	17,0	17,5	18,0
Риба и рибни конс. Fish, tins	кг	5,3	4,7	5,2	3,8	3,9	3,7	3,4	2,6
Свинска мас Lard	кг	3,7	2,8	1,6	1,1	1,0	0,8	0,9	0,9
Раст. и хранит. масла Vegetable oil	л	13,1	14,2	16,0	14,4	14,7	14,9	15,3	14,0
Захар Sugar	кг	11,9	12,8	14,3	12,5	12,5	12,0	12,5	9,3
Захарни, сладк. изд. и мед Sugar products and honey	кг	8,4	11,6	7,2	5,5	6,2	6,9	7,3	7,4
Мляко Milk	л	92,8	112,1	116,3	110,3	110,8	114,8	116,7	121,2
Сирене Cheese	кг	8,4	9,4	11,3	10,2	10,8	11,1	11,1	11,0
Млечни масла Butter	кг	-	-	2,1	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1
Яйца Eggs	бр.	156	172	180	157	161	164	170	166
Пиперки Pepper	кг	14,0	13,3	10,8	10,2	10,8	10,5	8,5	8,9
Домати Tomatoes	кг	20,8	20,9	19,6	19,5	19,8	19,4	18,2	19,4
Други Other	кг	50,9	53,8	37,0	29,8	32,0	32,5	33,1	32,8
Картофи Potatoes	кг	23,8	24,7	29,2	25,8	25,2	23,9	28,3	28,8
Зеленчукови консерви Vegetable tins	кг	17,8	21,3	22,4	18,4	18,3	19,6	19,0	18,4
Ябълки Apples	кг	12,7	11,4	13,9	11,6	11,5	10,2	11,8	11,6
Грозде Grapes	кг	16,6	10,8	8,0	7,6	7,1	6,7	5,0	4,5
Други Other	кг	18,2	18,4	16,0	14,7	14,6	15,8	18,6	16,1
Плодови консерви Fruit tins	кг	14,0	19,4	29,7	24,9	24,3	26,2	27,1	25,2

Но бюджетът на домакинството предполага съвместно изразходване на придобитите средства. Ето защо броя и структурата на лицата в домакинствата са от първостепенно значение за размера на паричните средства, полагащи се на всеки член, респективно и за потреблението определено от тях. Очевидно е, че основните доходи се формират от работната заплата, от което следва, че колкото е по – голям броя на мъжете и жените в трудоспособна възраст, толкова по – голямо би било потреблението на земеделски стоки (домакинството може да задели и допълнителни средства за това). Постъплението от пенсии, стипендии и помощи е близо 3 пъти по – малко, но присъствието му свидетелства за наличие на пенсионери, студенти или други лица, които не работят. Те са достатъчно зрели, за да може нуждата им от основни хранителни продукти да се приравни с тази на лицата в трудоспособна възраст, но техният доход едва ли е в състояние да я удовлетвори. По този начин, за да се задоволят хранителните нужди, паричните средства, отделяни средно на член от домакинството намаляват и се стеснява кръгът на потребените хранителни стоки или общото потребление на домакинството. Изправени пред този факт, младите двойки предпочитат да нямат деца или да имат едно дете докато не стабилизират паричните си доходи, което е ясно видимо от понижението на раждаемостта особено след 1990 година.

Интересни изводи могат да се направят от графика 6, която дава възможност да се сравни потреблението на преработени земеделски стоки в селата и градовете. Вижда се, че за всички хранителни продукти то е по – голямо в селата и на тази база е логично да се предположи, че и търсенето там е по – високо. Но вземайки предвид факта, че по принцип градското население е по – платежоспособно от селското, както и че по – голямата част от домакинствата в селата са на пенсионери, това предположение изглежда малко вероятно. Обяснение може да се намери само ако се отчете ролята на личното стопанство в задоволяването на хранителните потребности при селските домакинства.

Такова нарушение в корелацията между търсене и потребление не може да се регистрира при сравняване потреблението на домакинствата на интелигенцията и служещите, и работниците (граф. 7), тъй като и двете съсловия спадат към градското население и би следвало личното стопанство да има по – малък дял в задоволяването на хранителните им

нужди. Но внимание заслужава факта, че и до 1990 год. домакинствата на интелигенцията са се отличавали с по – ниско потребление, съответно и с по – ниско търсене на земеделски стоки. Като причина за това може да се посочи по – големия общ доход на работническите домакинства, формиран и от допълнителни работни часове.

Възможност за анализиране на съществуващите зависимости между доходите и разходите на домакинствата, както и техните промени, дава изчисляването на показателите за средна¹ и пределна² склонност към потребление. Средната склонност към потребление нараства, което е продиктувано от факта, че в началото на 1985 год. на всеки един лев доход са изразходвани 0.90, а в края на 1994 – по 1.01 лева. През 1991 год. паричният разход надвишава предполагаемия паричен приход средно на лице от домакинството, което може да се обясни с либерализацията на цените през същата година, дефицита на пазара и желанието за презапасяване със стоки. За 1993 – 1994 год. е на лице повторение на същия процес, като причина за това е, че цените на стоките и услугите се повишават по – бързо в сравнение с доходите на населението. Повишават се и абсолютните и относителни разходи за храна. През 1985 год. абсолютните разходи са били 752 лв. средно на лице от домакинството, а през 1991 – 3681 лв. или са се повишили около 5 пъти. В същото време относителният дял на разходите нараства от 40.9% до 47.4% или с 6.5 пункта до 1991 год. и с още 7 за 1997. Това довежда до ограничаване на разходите в другите пера от бюджета – тенденция, запазваща се до края на периода (виж граф 8 от прилож.)

Независимо от факта, че през 1998 повече от разходите на домакинствата са за храна, фактическото потребление в периода 1990 – 1998 год. драстично спада, за което може да се съди по граф. 9. Доказателство за тежката икономическа ситуация, в която се намират голяма част от домакинствата. са и данните показващи, че за периода януари – май 1991 год. общият разход средно на лице от домакинството превишава общия доход. На практика това означава, че за задоволяване на най – необходимите си потребности, стотици домакинства освен текущите си доходи трябва да използват и паричните си спестявания, натурални запаси и налични пари, т. е. получените доходи за минал период от време. Единствен изход за много от тези домакинства са натуралните доходи,

1 Средна склонност към потребление – отношение на паричните разходи към разполагаемия паричен приход.

2 Пределна склонност към потребление – отношението на допълнителния паричен разход към допълнителния разполагаем доход.

създавани в домашното стопанство. По този начин те са принудени да ползват по-голямата част от създаваните блага за собствено потребление. Ето защо да се заключи, че поради намалели финансови възможности, търсенето и потреблението на земеделски стоки е спаднало, не би било съвсем точно. Още повече, че при анализ на потреблението на домакинствата в зависимост от броя на пенсионерите в тях (граф 10) се оказва, че домакинствата само от пенсионери имат най-голямо потребление. Това се дължи на факта, че по-голямата част от тях се числят към селското население и имат възможност да задоволяват голяма част от хранителните си потребности с произведеното в личното стопанство. Като потвърждение може да се изтъкне превесът в потреблението на селското население над градското (графика 5). По този начин може да се обясни и защо домакинствата без пенсионери имат най-ниско потребление. Това са предимно млади семейства, повечето с малки деца, живеещи в градовете.

От гореизложеното може да се направи извод, че е на лице спад в търсенето на повечето земеделски и хранителни стоки и могат да се изтъкнат следните причини по които броят и структурата на населението влияят върху това:

1. Емиграция и намаление в естествения прираст, водещи до физическо отсъствие на потенциални потребители.

2. Преориентиране на хората отново към селата – част от потребностите се задоволяват от частните стопанства, чието производство на земеделски стоки е почти 100% през последните години (виж граф 11 от прилож.)

3. Влошаване на възрастовата структура на населението, от което произтича и реурбанизацията. Разбира се, голям процент от тези хора едва ли биха се върнали на село, ако не са принудени от икономическите условия в страната.

Разслояването на населението по други признаци (пол, месторабота и др.) не влияе така осезаемо върху търсенето на земеделски стоки, поради жизненоважното им значение за всеки човек.

С оглед да не се обременяват графиките в този раздел, не е показано влиянието на броя и структу-

рата на населението върху търсенето на редица преработени продукти в това число:

плодови и зеленчукови консерви, колбаси, кайма, месни консерви, риба и рибни продукти, кисело мляко и др. млечни изделия, маргарин, мас, ядки, конфитюри, сладка, мармалади, сиропи, нектари, гъби, захарни и шоколадови изделия, сол, оцет и др., но се приема, че в общи линии то е същото както и при основните хранителни продукти.

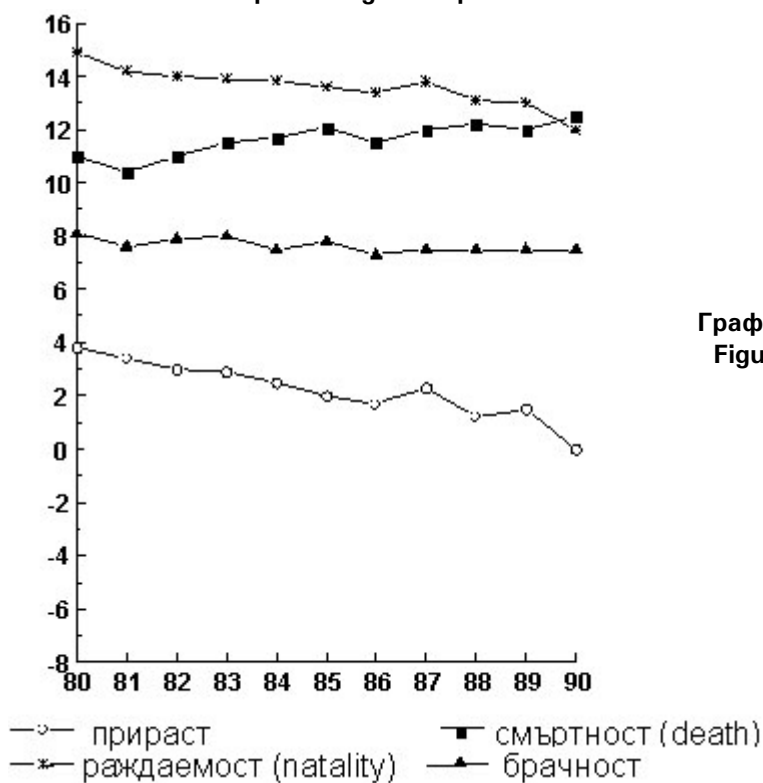
В доклад на ОИСР "България 1997" се посочва тенденцията на коефициента Джини – отношението на доходите на най-богатите 20% от населението, към доходите на най-бедните 20%. През периода 1980–1992 год. той е 3.5, през 1995 год.–6.5, а през 1997–7¹. Поляризацията явно се увеличава.

В заключение може да се каже, че от тази самовъзпроизвеждаща се бедност няма изход, докато земеделието не се превърне в приоритетен, наблюдаван отрасъл на икономиката. Цялото общество трябва да поеме отговорност за него. Потреблението на населението се е върнало с много години назад. Проблемът е достатъчно сериозен – проблем за оцеляване на населението, което е същото – ще я има ли майка България през идващия 21 век, или не.

Литература

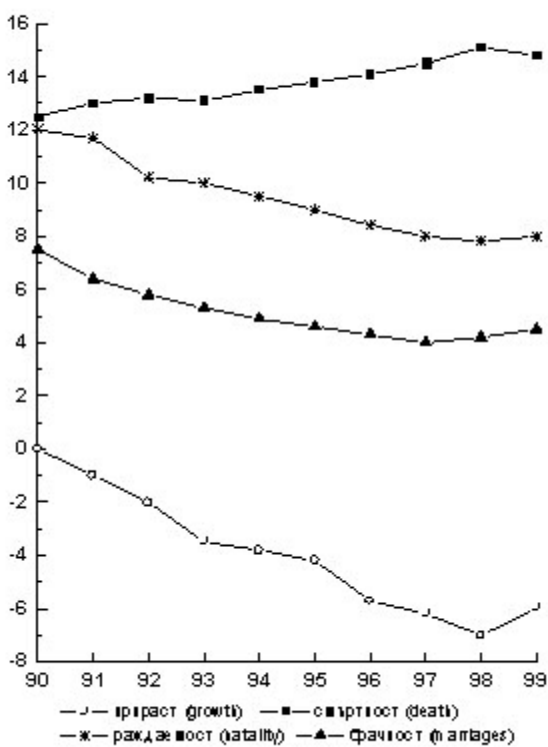
1. ^{xxx}Българската икономика в условията на паричен съвет, научна конференция, УНСС, С., 1997.
2. ^{xxx}Икономиката на кръстопът, С., 1990.
3. Костов, Г., За държавното регулиране на земеделието, сп. Икономика и управление на селското стопанство, 1995, 2, 3.
4. ^{xxx}Проблеми и перспективи на агробизнеса в контекста на присъединяване на България към ЕС, УНСС, С., 1999.
5. Данни НСИ 1990, Бюджети на домакинствата 1965 – 1990 год.
6. Данни НСИ 1991, Бюджети на домакинствата 1985 – 1991 год.
7. Данни НСИ 1994, Бюджети на домакинствата 1985 – 1994 год.
8. Данни НСИ 1997, Бюджети на домакинствата 1994 – 1997 год.
9. Статистически годишник на НСИ, 1998 год.

Естествено движение на населението на 1000 човека¹
Population growth per 1000 men

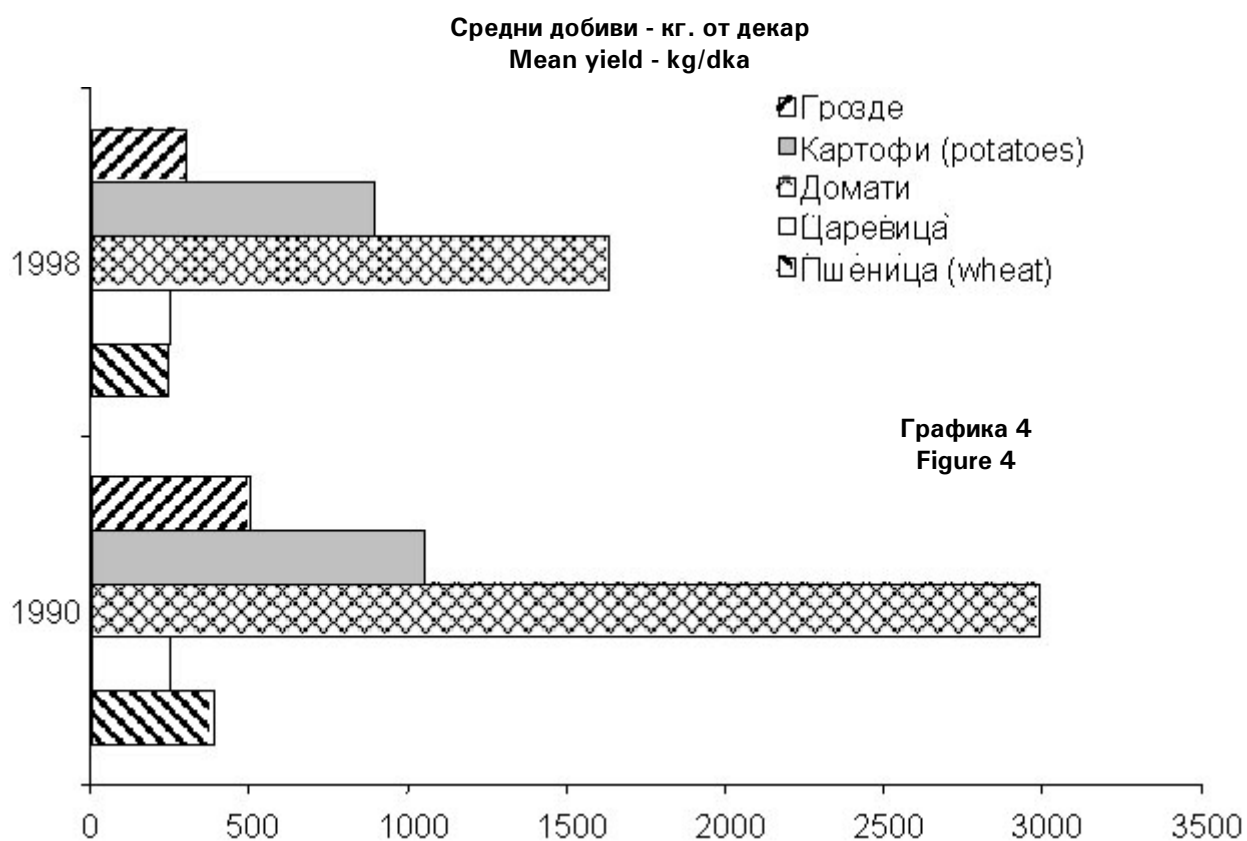


Графика 1
Figure 1

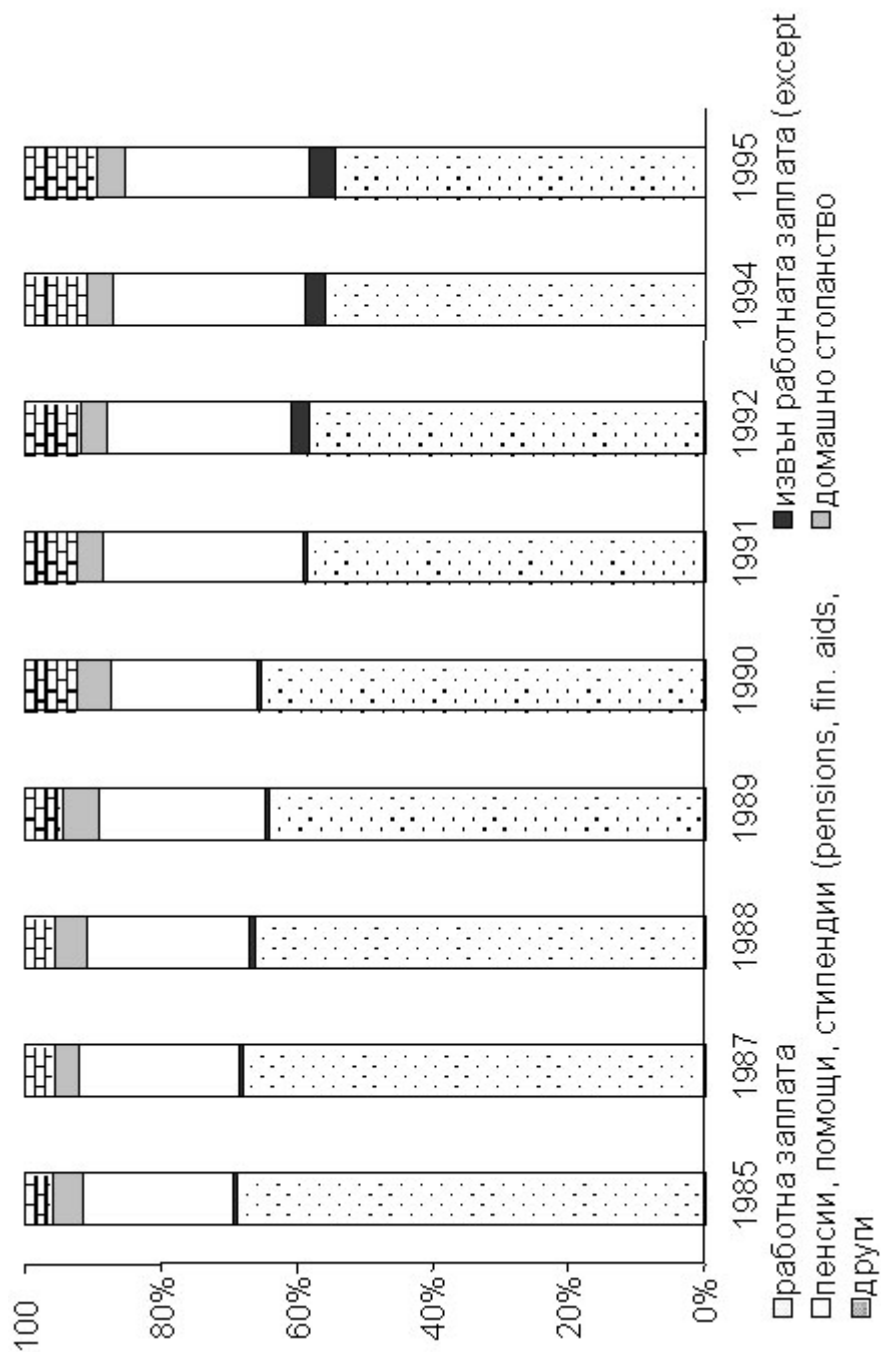
Естествено движение на населението на 1000 човека¹
Population growth per 1000 men



Графика 2
Figure 2

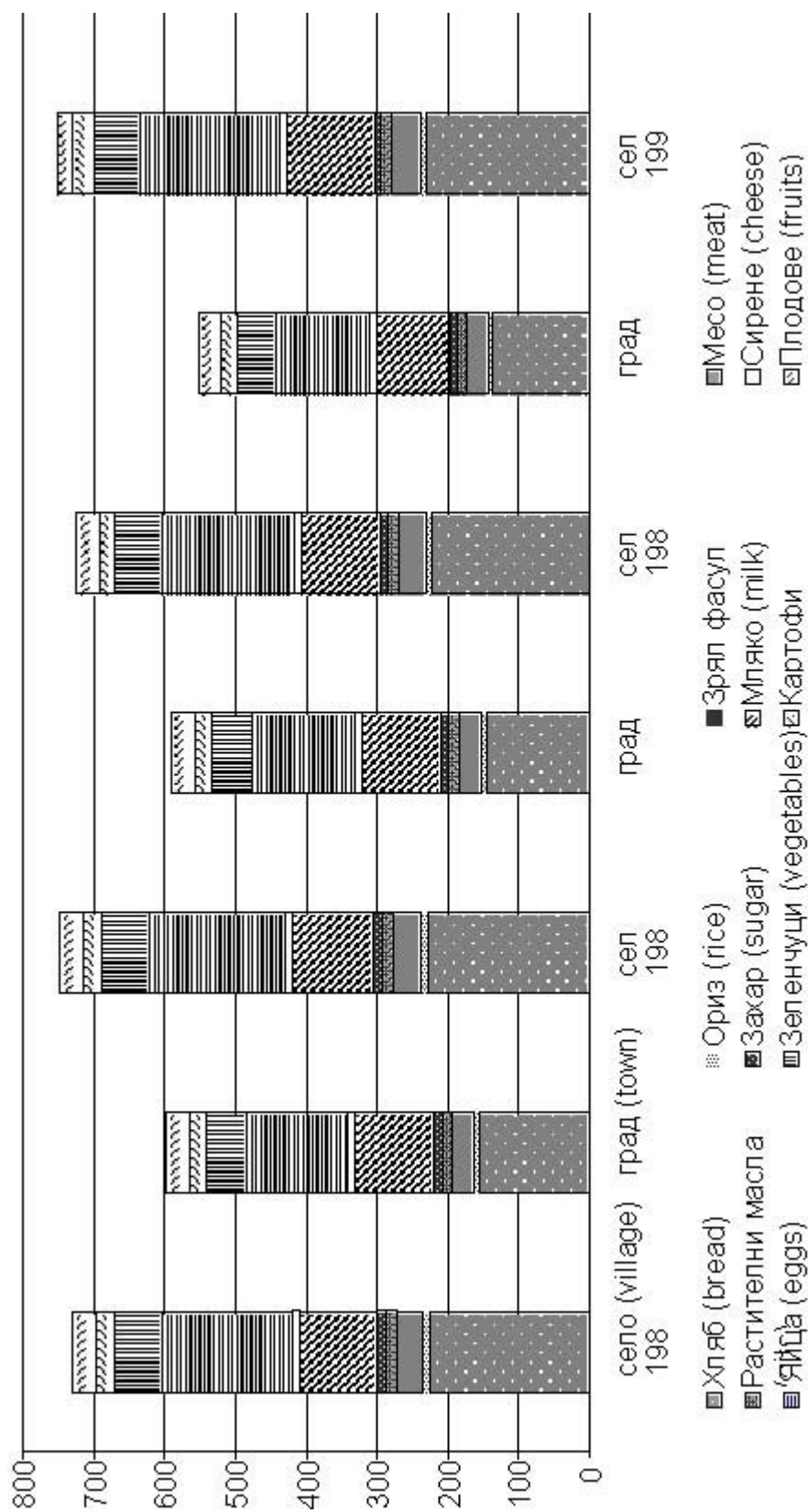


Относителен дял на паричния доход на домакинствата по източници
 Percentage of household's income according to sources



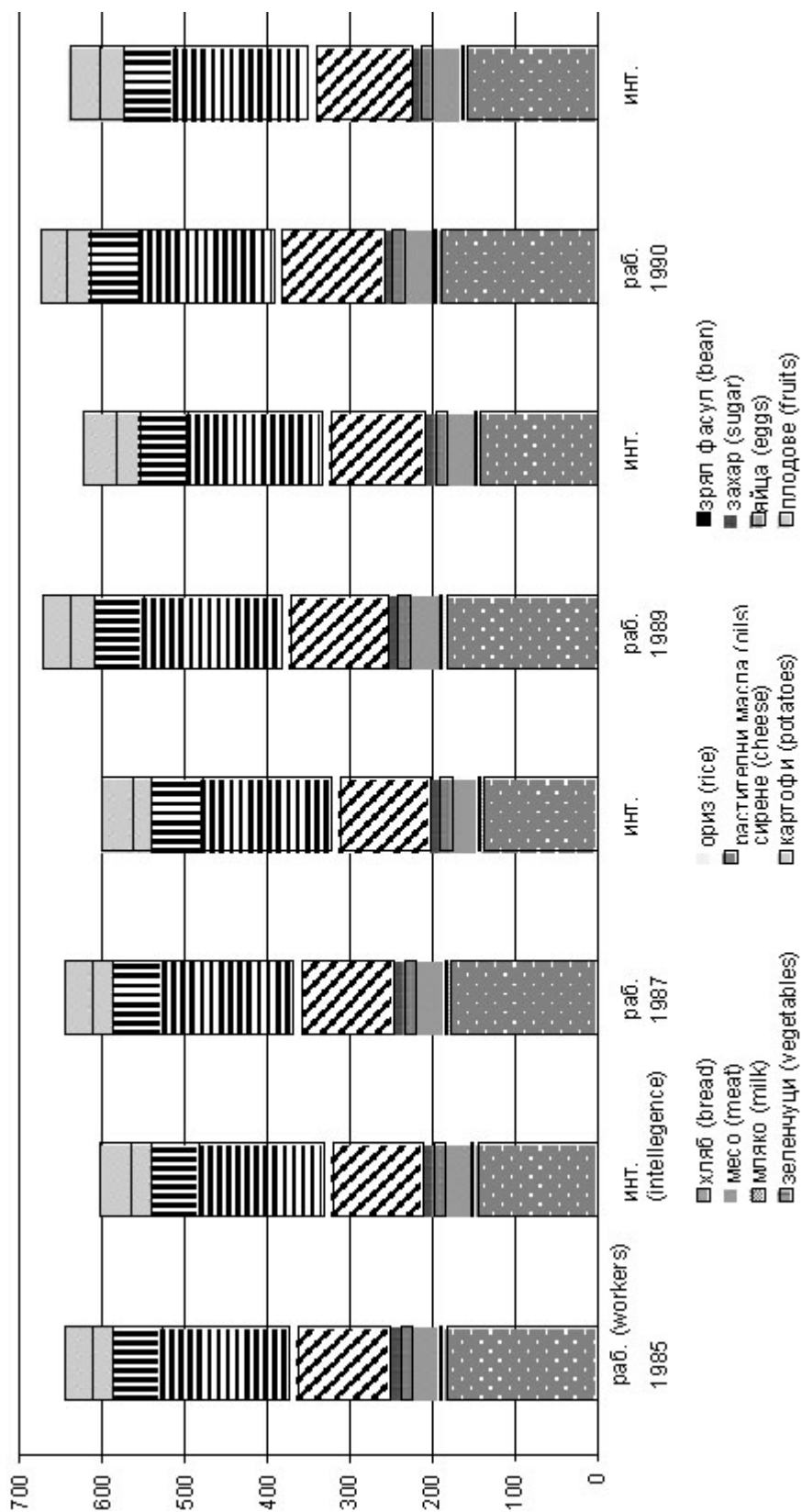
Графика 5
 Figure 5

Потребление на основни хранителни продукти от домакинствата в селата и градовете
(средно на лице)
Consumption of main foodstuffs by households in villages and towns
(mean per person)



Графика 6
Figure 6

Потребление на основни хранителни продукти от домакинствата на интелигентията и служителите и на работниците
 Consumption of main foodstuffs by the households of intellectuals and workers



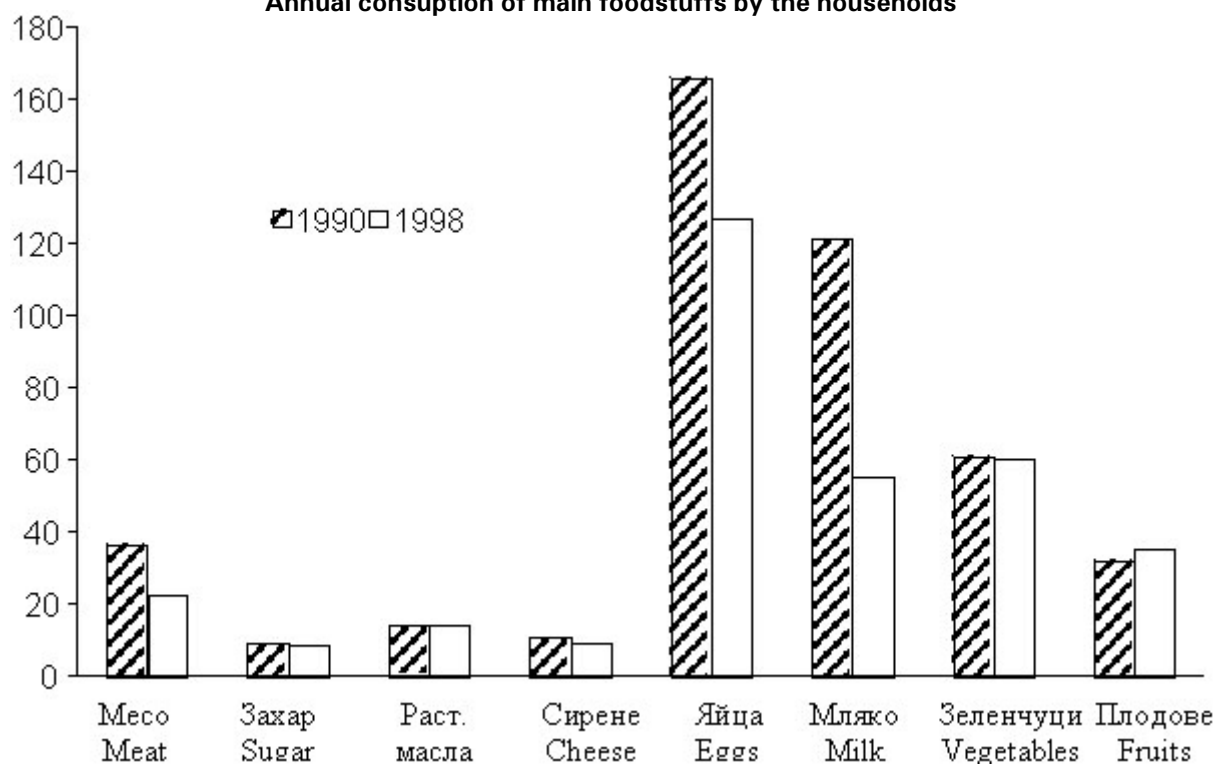
Графика 7
 Figure 7

Структура на общия разход на домакинствата по групи за 1998 год.
Structure of total expenditure of the households for 1998 year



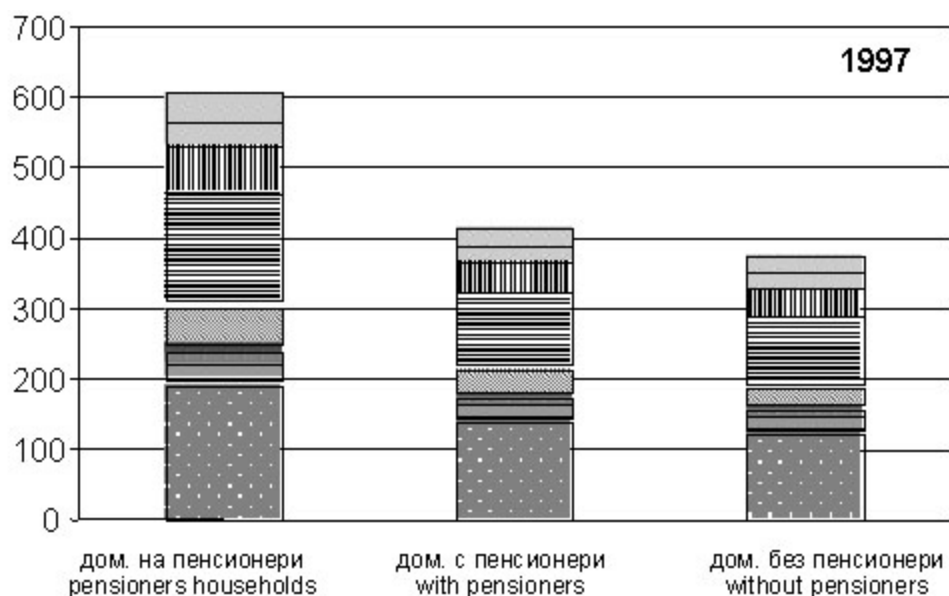
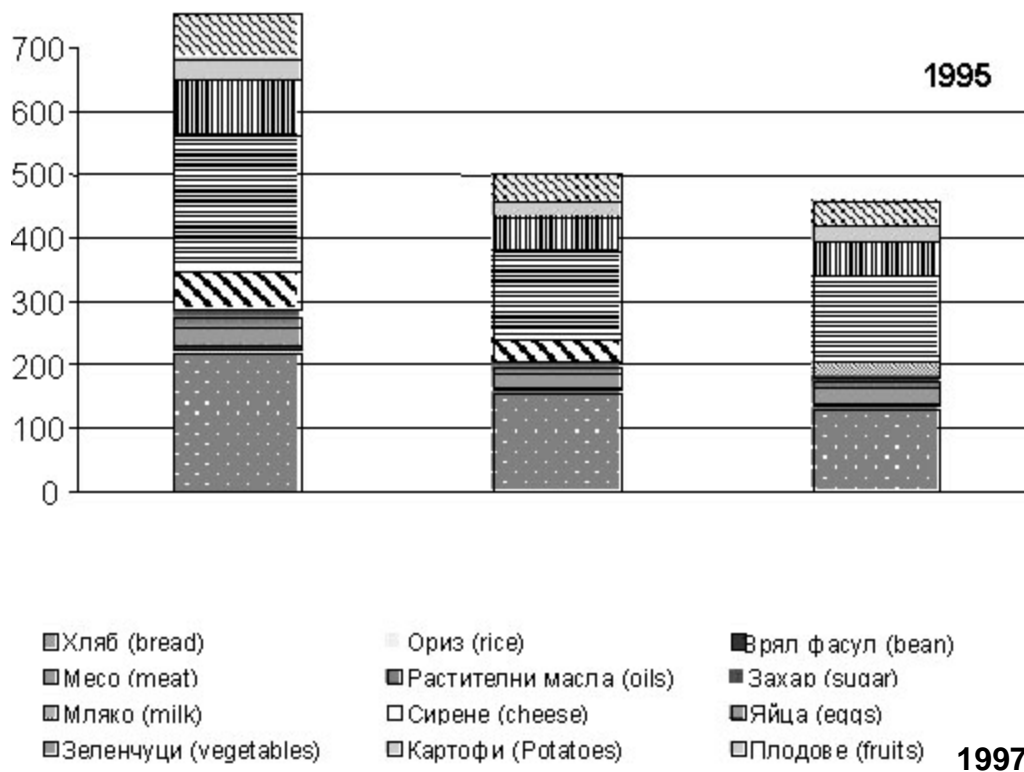
Графика 8
Figure 8

Годишно потребление на основни хранителни продукти от домакинствата
Annual consumption of main foodstuffs by the households



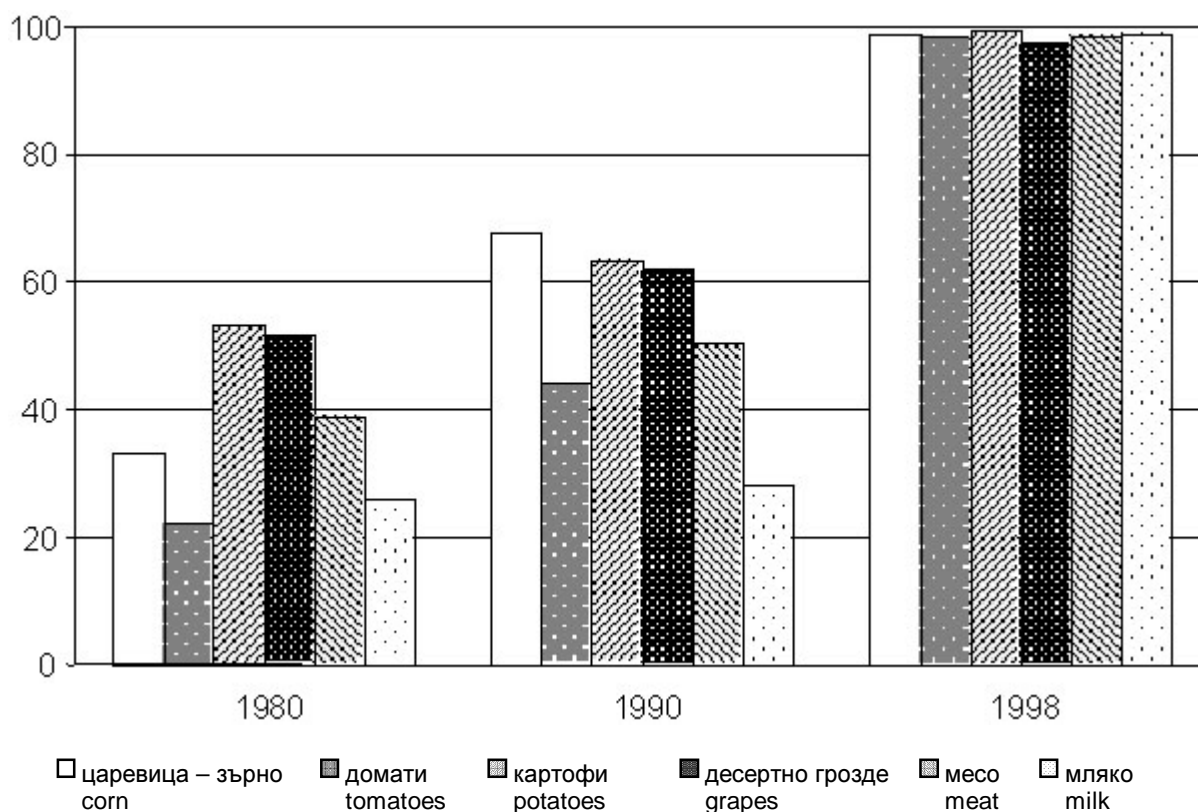
Графика 9
Figure 9

Потребление на основни хранителни продукти по наличие на пенсионери в домакинството
Consumption of main foodstuffs in the presence of pensioners in the households



Графика 10
Figure 10

**Относителен дял на производството в частните земеделски стопанства
от общото производство - % ***
Relative share of the production in private farms to total production



Графика 11
Figure 11

**INFLUENCE OF POPULATION NUMBER AND STRUCTURE ON THE REQUEST OF
AGRICULTURAL GOODS AND FOODSTUFFS IN OUR COUNTRY UNTIL AND AF-
TER 1990 YEAR**

Angel Petkov
Katya Boeva, Luchezar Ianushev, Jana Zafirova
University of Forestry

SUMMARY

The negative changes of the population number and structure in our country determine the decrease of the request of main agricultural goods and foodstuffs, especially for the period between 1990 – 1998 years. Since the agriculture does not become a main branch of our economy, we could not escape the self-reproductive poverty. The problem is of current interest – the problem of population survival and respectively, the survival of Bulgaria.

*В това число влиза производството на земеделските кооперации